

USNESENÍ

(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze projednal v neveřejném zasedání konaném dne [datum] stížnost státního zástupce Městského státního zastupitelství v Praze proti usnesení Městského soudu v Praze ze 17. 12. 2019, sp. zn. 3 T 4/2019

a rozhodl

takto:

Podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. se stížnost státního zástupce zamítá.

Odůvodnění:

1. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. 3 T 4/2019, bylo v trestní věci obviněných plk. Ing. [jméno] [příjmení], MBA, narozeného [datum] a JUDr. [jméno] [příjmení], narozeného [anonymizována dvě slova] [rok], rozhodnuto tak, že se podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. věc vrací státnímu zástupce k došetření. V odůvodnění napadeného usnesení Městského soudu v Praze se mimo jiné uvádí, že dne 14. 11. 2019 byla Městskému soudu v Praze doručena obžaloba státního zástupce městského státního zastupitelství na obviněné plk. Ing. [jméno] [příjmení], [příjmení], a JUDr. [jméno] [příjmení] pro trestné činy, jichž se měli dopustit jednáním popsaným ve výroku této obžaloby. Dle obžaloby obviněný plk. Ing. [jméno] [příjmení], [příjmení], měl spáchat trestný čin ohrožení utajované informace podle § 106 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákona v jednočinném souběhu s trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) tr. zákona a obviněný [příjmení] [jméno] [příjmení] trestný čin ohrožení utajované informace podle § 106 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákona v jednočinném souběhu s trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) tr. zákona účastenstvím ve formě návodu dle § 10 odst. 1 písm. b) tr. zákona. Obžaloba a vyšetřovací spis, který byl s obžalobou městskému soudu doručen, jsou označeny jako utajované informace se stupněm utajení „důvěrné“ dle ust. § 2 písm. a), § 4 písm. c) zákona 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti. V důsledku toho byla a dosud je převážná část spisového materiálu, včetně obžaloby, vedena jako utajované informace, tedy u Městského soudu v Praze v gesci bezpečnostní ředitelky městského soudu s řadou výrazných omezení, která k tomu oproti standardním postupům soudních procesů náleží.

2. Předsedkyně senátu Městského soudu v Praze po prostudování spisového materiálu a podané obžaloby dospěla k závěru, že je nutno nařít předběžné projednání obžaloby ve smyslu § 186 písm. e) tr. ř., neboť výstup přípravného řízení, zvláště v podobě obžaloby jakožto utajované informace závažným způsobem porušuje procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby a transparentnost soudního řízení a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem. Dále se v napadeném usnesení uvádí, že závažnou procesní vadou přípravného řízení, která v současné době brání nařízení hlavního líčení, je podání obžaloby v režimu utajované informace, a to za situace, kdy ve výrokové části obžaloby nejsou uvedeny žádné údaje, u kterých by byl režim utajovaných informací odůvodněn. V odůvodnění obžaloby takové informace sice uvedeny jsou, ale odůvodnění obžaloby lze vyhotovit tak, že informace podléhající režimu utajení, nebudou přímo uvedeny, a u takových důkazních prostředků státní zástupce uvede pouze to, co je těmito důkazy prokazováno a odkáže na obsah výpovědí v utajené části spisu. Zásadním problémem obžaloby podléhající režimu utajení je nemožnost postupu dle § 196 tr. ř., neboť obžalobu v takovém režimu nelze obžalovaným a obhájcem standardně (skutečně, reálně) doručit do jejich dispozice, aniž by přitom byly soudem porušeny zákonné předpisy o nakládání s utajovanými informacemi. Způsob vypracování obžaloby v utajeném režimu je pro soud o to nepřijatelnější, že to vzhledem k povaze daného případu a jeho konkrétním skutkovým

parametrům naprosto nebylo nutné, bylo možno se obsahu utajovaných informací v obžalobě snadno vyvarovat, aniž by tím došlo k nenaplnění nároků, které jsou na obžalobu kladeny v § 176 a zejména § 177 tr. ř. Městský soud otázky procesní čistoty, zákonnosti a transparentnosti soudního řízení vážil pečlivě ve světle stávající judikatury, zejména i Ústavního soudu, (např. PL ÚS 11/2000, PL ÚS 41/02, I ÚS 526/98, I ÚS 643/06, II ÚS 1375/11), a to se zřetelem ke všem významným konkrétním skutkovým i právním souvislostem daného případu, v neposlední řadě se zřetelem k principu proporcionality, či přiměřenosti a dospěl k názoru, že pokud by v dané věci postupoval tak, jak to vyžadují náročné striktně formalizované zákonné postupy, jimiž se řídí nakládání s utajovanými informacemi podle příslušných předpisů (zejm. č. 412/2005 Sb., a 529/2005 Sb.), pak by to vyústilo v nepřijatelné porušení práv na obhajobu a zákonných požadavků na transparentnost trestního soudního řízení. V této souvislosti soud odkazuje i na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, který ve svých rozhodnutích vyzdvihl, že veřejný charakter soudního jednání představuje základní zásadu zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (z. č. 209/1992 Sb.). Od uvedeného principu se lze v odůvodněných případech odchýlit a je na posouzení obecných soudů, zda je vyloučení veřejnosti nutné s ohledem na konkrétní okolnosti, avšak toto opatření je nutno omezit na míru nezbytně nutnou (Belashev proti Rusku, č. 28617/03, rozsudek ze dne 4. 12. 2008, § 77 a § 83). Veřejné projednání a veřejný výkon soudnictví je významným prvkem kontroly soudní moci, která musí být nezávislá. Neveřejné jednání má být z tohoto důvodu zcela výjimečné. Pokud existuje procesně přípustná možnost eliminovat či omezit narušení zásady veřejnosti soudního řízení, včetně „volného“ nakládání s obžalobou, je třeba ji v zájmu výše uvedených principů využít (usnesení Vrchního soudu ze dne 2. 11. 2015, sp. zn. 2 To 59/2015). Městský soud dále uvádí, že v dané věci proti sobě stojí právo obhajoby a požadavky na transparentnost trestního řízení, které jsou zakotveny v trestním řádu a potřeba utajování informací, aby bylo zabráněno vzniku újem, či nevýhodnosti z hlediska zájmu ČR ve smyslu § 3 zákona 412/2005 Sb. Lze si představit případ, v němž by mohl nad zájmy transparentnosti soudního řízení opodstatněně převážít zájem na utajování informací v rozsahu prakticky celého vyšetřovacího spisu a obžaloby s podstatným dopadem na veřejnost u hlavního líčení. Daný konkrétní případ však takovým případem svou povahou není, neboť samotný stíhaný skutek neobsahuje žádné utajované skutečnosti, a režimu utajení by měly dle § 2 a § 4 zákona 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti podléhat pouze výpovědi svědků, kteří popisují metody práce [příjmení] a zpracování údajů a nasazení zvláštních technických prostředků BIS. Pokud by městský soud akceptoval pojetí a rozsah utajení nejen převážné části vyšetřovacího spisu, ale i obžaloby v utajovaném režimu „důvěrné“, nemohlo by to po více než 10 letech od doby inkriminovaného jednání obstát ve světle náhledů nejen trestního práva procesního a jejich základních zásad (§ 2 tr. ř.), ale ani ve světle náhledů ústavně právních. Vzniklo by velmi reálné nebezpečí anulování hlavního líčení v rámci opravného řízení před odvolacím soudem, případně před Nejvyšším soudem, jakožto soudem dovolacím, či před Ústavním soudem. Vypracování a podání obžaloby a k ní připojeného vyšetřovacího spisu v režimu utajení „důvěrné“ je tím méně pochopitelné a přijatelné, když již v roce 2013 vyzvalo státní zastupitelství BIS, aby označila konkrétní skutková zjištění, která mají charakter utajované informace a skutečnost, že BIS na tuto výzvu nereagovala a požadované státnímu zastupitelství nesdělila, nemůže vést k rezignaci na ochranu obhajovacích práv a na transparentní vedení soudního procesu s vyloučením veřejnosti v co možná nejnížší míře, nežli je to nezbytné k zachování utajení informací o činnosti BIS. Ve smyslu tohoto rozhodnutí soudu by celkem jednoduchá technická úprava odůvodnění obžaloby umožnila její náležité doručení obžalovaným a jejich obhájcům. Vytýkanou vadu není možné napravit v řízení před soudem. V rámci soudem prvního stupně požadovaného odstranění závažných a v řízení před soudem nenapravitelných vad přípravného řízení, zejména podání obžaloby, neopodstatněně podléhající režimu utajení, bude na místě, aby státní zástupce ve vyšetřovacím spise učinil předmětem utajení pouze ty důkazy, u nichž nelze jinak (tedy výpovědi svědků – zaměstnanců BIS k metodice a obsahu práce BIS). U ostatního listinného materiálu bude na místě, aby v rámci přípravného řízení bylo

utajení zrušeno. Poté bude třeba obžalobu vypracovat (upravit, přepracovat) do podoby neutajovaného dokumentu tak, aby s ní bylo možno v soudním řízení procesně bezvadně nakládat způsobem stanoveným v trestním řádu. Soud navíc zdůrazňuje, že v příloze 7 nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti, jež určuje i písemnosti, které lze utajovat, obžaloba uvedena není. Ze zákona i z povahy věci ostatně vyplývá, že pokud je zásadně nutné veřejné vyhlášení rozsudku a doručení jeho opisu stranám, přitom obžalovaným do vlastních rukou, bez možnosti náhradního doručení uložením, pak také obžaloba, jejíž přednesem se trestní soudní řízení zahajuje, musí splňovat obdobné nároky na jejich doručování (§ 64 odst. 5 písm. a) tr. ř.) a na její veřejný přednes, což v daném případě z důvodu vytýkaných vad splněno nebylo.

3. Proti tomuto usnesení podal v zákonné lhůtě státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze stížnost. Z té vyplývá, že městský soud při vydání napadeného usnesení nepostupoval v souladu s trestním řádem a zákonný institut vrácení věci státnímu zástupci k došetření aplikoval v rozporu se stanovenými podmínkami i jeho smyslem. Jsou-li orgánům přípravného řízení městským soudem vytýkány závažné procesní vady, které nelze napravit v řízení před soudem, nutno především namítnout, že na žádném místě napadeného usnesení již nejsou blíže specifikovány normy procesního práva, k jejichž porušení mělo dojít, v čem takové porušení má spočívat, jak ovlivnilo zákonnost dosavadního řízení, výsledek, a proč by je nebylo možno napravit v průběhu řízení před soudem. Naprosto nelze akceptovat tezi, že závažné procesní pochybení spočívá v podání obžaloby státním zástupcem ve stupni utajení. Státní zástupce je naopak přesvědčen, že vytýkaným postupem toliko jediným možným způsobem vyřešil existující konflikt trestního řádu, zejména ustanovení zaručující právo obviněného na účinnou obhajobu se zákonem č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Na rozdíl od závěru prezentovaných soudem má státní zástupce navíc za to, že nejen odůvodnění, ale i samotná výroková část obžaloby obsahuje údaje, které jsou utajovanými informacemi ve smyslu výše citovaného zákona. Je-li zákonnou obsahovou náležitostí žalobního návrhu přesné označení skutku, pro který je obviněný stíhán, nezbytně musí toto označení (popis skutku) konkretizovat jednání, v němž je spatřován trestný čin a vymezit další okolnosti svědčící o naplnění zákonných znaků jeho skutkové podstaty. U trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 tr. zákona je takovou okolností bezpochyby služební zařazení dotyčné osoby jako příslušníka bezpečnostního sboru, v souvislosti s nímž tento realizoval své zákonem odporující jednání, v případě trestného činu ohrožení utajované informace podle § 106 tr. zákona, pak přesná identifikace utajované informace (včetně jejího původu a obsahu), s níž mělo být nakládáno protiprávním způsobem. Ve skutku popsaném v podané obžalobě pod bodem 1), který je kladen za vinu obviněnému plk. Ing. Petžílkovi, jsou oba výše popsané údaje proto nevyhnutně zahrnuty, současně jsou utajovanou informací ve smyslu zákona o ochraně utajovaných informací. Jejím původcem je Bezpečnostní informační služba. Státní zástupce v této souvislosti připomíná k požadavku soudu, aby, „ve vyšetřovacím spise učinil předmětem utajení pouze ty důkazy, u nichž nelze jinak“, že není oprávněn změnit stupeň utajení utajovaných informací, jejichž není původcem. Je naopak vázán zákonnou povinností a limity stanovenými v § 22 odst. 2 zákona o ochraně utajovaných informací. Lichá je taktéž námitka, že obžaloba není uvedena v příloze 7 nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti, když je zjevné, že zmíněný seznam není a nemůže být taxativním výčtem písemností, které lze utajovat. Obžalobu, ostatně jako jakýkoliv jiný dokument v písemné podobě, lze v tomto směru posuzovat až s ohledem na skutečný charakter informací, které jsou v ní obsaženy. Tyto, jak naznačeno výše, přitom vůbec nemusí spadat do oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti. Zcela je potřeba odmítnout výtku městského soudu ohledně údajného zařazení novinových článků z roku 2013 pod režim utajení ve stupni „důvěrné“. K něčemu takovému totiž nedošlo. Konečně je nezbytné se vypořádat také se soudem poukazovanou absencí reakce BIS na výzvu státního zastupitelství označení konkrétních skutkových zjištění, která mají charakter utajované informace. V této záležitosti, jak vyšetřující státní zástupkyně a později státní zástupce, zařazení u Obvodního

státního zastupitelství pro Prahu 1, dozorový státní zástupce, v průběhu vyšetřování opakovaně komunikovali s vedením BIS, avšak bez reálného dopadu na označení materiálu majícího původ v činnosti BIS stupněm utajení (viz příložená korespondence). Jelikož se nejednalo ani o procesní rozhodnutí, ani o důkazní materiál, nelze považovat za pochybení, pokud tato korespondence nebyla zařazena do spisového materiálu. Lze shrnout, že soudu nic nebrání, za dodržení podmínek stanovených zákonem o ochraně utajovaných informací a při respektování zvláštní úpravy některých procesních postupů obsažené v trestním řádu, hlavní líčení v obžalované věci nařídít a provést. U písemností, u nichž utajení neshledává zákonný důvod, přitom i prvoinstanční soud může zcela shodně, jak to doporučuje státnímu zástupci v napadeném usnesení, požádat původce utajované informace o zrušení stupně utajení podle § 22 odst. 4 zákona o ochraně utajovaných informací. Vzhledem k výše uvedenému navrhuje, aby Vrchní soud v Praze napadené usnesení městského soudu zrušil a uložil soudu prvního stupně, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

4. Vrchní soud v Praze přezkoumal podle § 147 odst.1 tr. ř. napadené usnesení a řízení mu předcházející a shledal, že podaná stížnost důvodná není a s ohledem na podrobnou a přesvědčivou argumentaci soudu prvního stupně na tuto v plném rozsahu odkazuje.

5. Podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrátí soud po předběžném projednání obžaloby věc státnímu zástupci k došetření, je-li toho třeba k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit v řízení před soudem. Pokud za závažnou procesní vadu nalézací soud považuje za dané procesní situace v tomto konkrétním případě podání obžaloby v režimu utajení, lze se s tímto závěrem ztotožnit, neboť tehdy je procesní dispozice s podanou obžalobou ztížena, a to na úkor, nalézacím soudem vyzdvížených zásad trestního řízení, zejména na úkor práva na obhajobu v širším slova smyslu, a i další vedení trestního řízení jako fair procesu, je tím zatíženo. Z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva jednoznačně vyplývá, že veřejný charakter jednání představuje základní zásadu zakotvenou v článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (číslo 209/1992 Sb.). Od tohoto uvedeného principu se lze v některých odůvodněných případech odchýlit a je pouze na posouzení obecných soudů, zda je vyloučení veřejnosti nutné s ohledem na konkrétní okolnosti, přičemž toto opatření je třeba omezit na míru nutnou k dosažení sledovaného cíle (srv. Belashev proti Rusku, č. 28617/03, rozsudek ze dne 4. 12. 2008, § 77 a § 83), soudy musí nutně poměřovat princip veřejnosti soudního jednání s konkrétní povahou ohrožení, které má být naplněno, bude-li jednání veřejné. Veřejné projednání a veřejný výkon soudnictví je zcela jednoznačně významným prvkem kontroly soudní moci, která musí být jinak nezávislá, neveřejné jednání má tedy být zcela výjimečné a tomuto cíli musí orgány činné v trestním řízení podřídit příslušné procesní postupy. Vrchní soud je přesvědčen, že pokud existuje procesně přípustná možnost eliminovat či omezit narušení zásady veřejnosti soudního řízení včetně „volného“ nakládání s obžalobou, je potřeba ji využít. Vrchní soud v Praze je toho názoru, že závěr nalézacího soudu v tom směru, že obžaloba navíc není uvedena v příloze 7 nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací v oblasti působnosti Ministerstva spravedlnosti, je správný. Obžaloba v této příloze zcela jednoznačně uvedena není, a byť lze souhlasit s tím, že tak, jak uvádí státní zástupce, tam není ani nemůže být uveden taxativní výčet písemností, které lze utajovat, je zcela zjevné, že tak důležitá písemnost, jako je obžaloba, by jistě uvedena byla, navíc když jsou tam uvedeny daleko méně důležité informace, než které vyplývají z obžaloby jako takové. Pravdou je jistě i to, že je potřeba posuzovat i skutečný charakter informací, které jsou v ní obsaženy, ale právě tato skutečnost je vytykána obžalobě, která je nadále v režimu utajení. Stížnostní soud má navíc za to, že státní zástupce zcela rezignoval na to, aby posoudil obsah utajovaných informací a stanovil, které konkrétní informace jsou utajené. Z obžaloby nevyplývá a není v ní uvedeno, které konkrétní informace jsou považovány za informace utajované. Není ani uveden žádný důvod jejich utajení a nemluvě o tom, že není řešeno, zda je vůbec možné takové informace podřadit pod konkrétní ustanovení v seznamu utajovaných informací. Velmi těžko se i stížnostnímu soudu posuzuje stížnost státního zástupce, která je velmi

obecná, právě i s ohledem na výše uvedené. Není tedy jasné, zda se skutečně jedná o utajované informace, a pokud ano, bylo by dobré, aby tyto informace byly v obžalobě konkrétně uvedeny a přiřazeny k určitému konkrétnímu ustanovení v seznamu utajovaných informací. Stížnostní soud si je vědom, že státní zástupce není původcem utajovaných informací a je vázán zákonnou povinností a limity stanovenými v § 22 odst. 2 zákona o ochraně utajovaných informací, ale i přesto by neměl státní zástupce rezignovat na to, co je výše uvedeno, konkrétně na závěr, zda se jedná ve stíhaném skutku o utajované informace či nikoliv a pokud ano, je potřeba takovéto informace v obžalobě konkretizovat. Ve shodě s nalézacím soudem je stížnostní soud přesvědčen, že v obžalobě, a to v popisu skutku, se lze vyhnout samotnému popisu obsahu utajovaných skutečností, aniž by to bylo na újmu procesním požadavkům ust. § 160 odst. 1 a § 177 a násl. trestního řádu a současně, aby obžalobu bylo možno doručit obviněným, jejich obhájcem a bylo možno ji též následně veřejně před soudem přednést. Soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu (§ 220 odst. 1 tr. ř.), a proto bude třeba zachovat totožnost mezi skutkem uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání a skutkem uvedeným v obžalobě, přičemž postačí zachovat totožnost jednání či totožnost následku. Stížnostní soud si je přitom vědom toho, že zrušit režim utajení může toliko subjekt, který o tomto režimu utajení rozhodl (§ 22 odst. 1, odst. 2 z. č. 412/2005 Sb.) Na tomto místě je znovu potřeba upozornit, že státní zástupce naposledy komunikoval s vedením BIS ohledně označení materiálu majícího původ v činnosti BIS stupněm utajení v roce 2014, tedy před 6 lety a je nasnadě, že takovýto postup nelze akceptovat.

6. Vrchní soud v Praze je přesvědčen, že zajištění zásady veřejnosti, vycházející z článku 6 odst. 1 Úmluvy, je primární a orgány činné v trestním řízení musí všemi možnými dostupnými prostředky zajistit její naplnění až do samého vyhlášení rozhodnutí ve věci.

7. Z výše uvedených důvodů se Vrchní soud v Praze ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně a stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) zamítl.

Poučení:

Proti tomuto usnesení není další řádný opravný prostředek přípustný.

Praha 11. března 2020

Mgr., Bc. Viktor Mach
předseda senátu